

Sogn kunde græsse deres Kreaturer og høste Byng over det Hele, maatte nu, efter at Udmarkerne vare fordeelte til Sognene, hvert Sogns Beboere holde sig til den Part, der var tillagt Sognet. Smidlertid er der dog senere skeet Udfistninger. Fra 1848 er der nemlig foretaget Udfistninger af Sognenes Beboere indbyrdes; men istedetfor at betragte enhver Beboer af Sognene som berettiget til at faae Andeel i Udmarksjorderne have Hartkornsbrugerne eller, som de her med et fælles Udtryk kaldes, Gaardmændene udfistet dem imellem sig alene. Dette gav Anledning til, at Huusmændene i 1851 indgav et Andragende til Rigsdagen, hvori der blev ansøgt om, at den Sognene tillagte Andeel af Udmarksjorderne maatte ansees som Kommuneieendom og henligge til sædvanlig Brug, dog saaledes, at en vis Deel af samme i smaa Lodder kunde bortarvesæstes til Kommunens Indtægt, eller at dog, saafremt speciel Udfistning af denne Andeel skulde foregaae, Andragernes Ret som Lodtagere i Udmarken maatte blive anerkjendt. Denne Sag blev henviist til Indenrigsministeriet, og Indenrigsministeren har søgt ved forskjellige Forhandlinger at skaffe en Overenskomst tilveie. Dette lykkedes dog ikke, og der har været ført to Retsager derom. Den første af disse Sager blev afvist, den anden Rets sag, der angik Naler Sogn, tabte Huusmændene ved Underretten, men de vandt den ved Overretten og ved Højesteret. Overretten har i sine Præmisser sagt om Udmarksjorderne: „det er ikke Bymarker, hvori de Lodseieende selvfølger ere Byens Lodseiere, men det er en Byen og Sognet som saadan uvedkommende Mark, der skal deles imellem Participanterne Mand for Mand efter deres tidligere Brugsret og ikke efter de Kvaliteter, de ellers maatte besidde.“ Højesteret er derimod ikke ganske gaaet ind paa den samme Betragtning, men synes derimod at have været tilbøielig til at mene, at det ved Fordelingen maatte komme an paa, hvorvidt hver enkelt Mand hidtil faktisk havde benyttet Udmarkerne. Smidlertid tilkjendte Højesteret Huusmændene Brugsret over Udmarkerne. Naar Ministeriet nu foreslaaer, at Udmarkerne skulle gøres til Kommunejorder, saa er det jo rigtignok det samme Udtryk, som

Huusmændene i sin Tid have brugt i deres Andragende til Rigsdagen; men der er dog en meget stor Forskjel mellem dette Andragende og det, Lovudkastet tilsigter. Her foreslaaes, at Kommunejorderne skulle søges bortarvesæstede med Ret til at sælge og pantsætte, eller anvendes til Skovdyrkning. Der bliver altsaa ikke længere Tale om en Brugsret for Beboerne saaledes som hidtil, og hvilken Betydning har ikke denne Brugsret for mange af Huusmændene? Det fremgaaer deels af de Dplysninger, som Motiverne, og de skrevne Bilag have leveret, og deels af de mundtlige Dplysninger, jeg har faaet meddeelt, at de have brugt disse Jorder aldeles iflæng. En Huusmand har anseet sig for ligesaa berettiget til at bruge Udmarken som Gaardmanden, han har havt Ret til at indsætte ligesaa mange Kreaturer paa den som Gaardmanden. Jeg spørger dem, mine Herrer! som kjende Forholdene paa Landet, om det er nogen ringe Fordeel for en Huusmand at have Rettighed til Græsning for 1 eller 2 Køer? Gaaer nu dette Lovforslag igjennem, saa skulle Udmarkerne derimod væsensligst anvendes til Skovplantning. Sa dette kan være en meget god og nyttig Anvendelse, men en Anvendelse, som ikke kommer de Folk tilgode, som nu have Brugsretten; thi, førend der kommer Indtægter ind af Skovplantningen, ville de formodentlig forlængst være borte. Jeg er derfor ikke istand til at tiltræde dette Forslag.

Naar jeg derimod har ønsket, at Ministeriet skulde fremme den private Overenskomst, da maa jeg tilstaae, at jeg rigtignok har havt noget større Forventninger om Overenskomsternes Betydning end den ærede Ordfører; thi, efter hvad han anførte, synes det, at han ikke troer, at de Overenskomster, som ere trufne ved Kommissionen, ville kunne føre til noget egentligt Forlig. Dersom dette forholder sig rigtigt, saa troer jeg, det er et Beviis imod Loven; dersom det ikke er muligt i de 12 Sogne, hvor der har været prøvet Forlig, at faae disse Forlig satte i Kraft, saaledes, at Loven for disse Sognes Vedkommende bliver unødvendig, saa troer jeg, at der deri ligger et Beviis for, at vi gribe ind imod Folks Villie, og jeg mener, at dette taler for, at vi vel skulle vogte os for at afgjøre denne Sag her. Jeg skal for Diebliffet